

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
до 150-річчя від дня народження
Є. В. Васьковського**

*м. Одеса,
8 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

ного правила. Однак, вони не стосуються питань усиновлення дітей, в тому числі іноземними громадянами, що, на наш погляд, не відповідає вимогам законодавства та практичним потребам діяльності суду з розгляду вказаної категорії справ.

Так, у справах про усиновлення, де родичі усиновлюваної дитини не бажають цього усиновлення, де батьки мають свою думку з цього приводу, де є спірні моменти, попереднє судове засідання повинно обов'язково проводитися.

Одразу після відкриття провадження у справі можуть виникати питання щодо виклику заінтересованих осіб, витребування додаткових документів, які під час судового розгляду призводять до відкладення справи, затягування процесу, що, в свою чергу, негативно впливає і на саму дитину. Зокрема, діти, які усиновлюються іноземними особами, як ніколи, потребують особливого захисту, зважаючи на те, що дитина вибуває з країни.

Тому вважаємо за необхідне включити до списку справ окремого провадження, у яких проводяться попередні судові засідання, справи про усиновлення, в тому числі іноземними громадянами українських дітей.

Казаков Ю. Ю.

*к. ю. н., асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

БАНКІВСЬКА ТАЄМНИЦЯ: ПРОБЛЕМНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЧИ ЗМІНА ФОРМАТУ ІСНУВАННЯ

За останні два роки в Закон України «Про банки і банківську діяльність» зміни вносилися 16 разів. Цікаво, що половина з них торкнулася, в тому числі, і банківської таємниці.

У листопаді 2015 року у Верховній Раді було зареєстровано законопроект № 3479 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань банківської таємниці» (автори — М. Поляков та Д. Лубінець) [1]. Він був розроблений з метою гармонізації законодавства України до законодавства європейських країн, яке регламентує питання зберігання та розкриття інформації, яка містить банківську таємницю.

Аналіз законопроекту дає можливість виокремити основні зміни, які запропоновані його авторами. По-перше, в законопроекті передбачається зміна визначення банківської таємниці і перенесення його із спеціального закону «Про банки і банківську діяльність» в ЦК України: якщо раніше у визначенні фігурувало поняття інформації про «клієнта», то зараз внесено пропозицію виходити з інформації про «фізичну особу». Це дає підстави для висновку про те, що відповідно до законопроекту будь-яка банківська інформація про юридичних осіб та фізичних осіб -суб'єктів підприємницької діяльності повинна більше вважатися банківською таємницею. Слід зазначити, що дана позиція авторів законопроекту викликала широке обговорення і низку критичних зауважень [2]. Адже відповідно до запропонованих змін фізична особа та юридична особа були поставлені в різні нерівні умови. Згідно частини першої статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права та є рівними перед законом.

По-друге, у запропонованому законопроекті передбачається скорочення переліку інформації, яка являється банківською таємницею. Так, згідно з чинною редакцією ст. 60 закону «Про банки і банківську діяльність», до банківської таємниці віднесені відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів; системи охорони банку та клієнтів; інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи — клієнта, її керівників, напрями діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація.

Відповідно до законопроекту виключається з цього переліку інформація про фінансово-економічний стан клієнтів, про систему охорони банку і клієнтів, про організаційно-правову структуру юридичної особи, її керівників та напрями діяльності.

По-третє, законопроектом № 3479 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань банківської таємниці» відмічається розширення кола державних органів, яким може бути розкрита банківська таємниця: якщо раніше це були окремі органи в силу специфіки своєї діяльності — МВС, СБУ, НАБ, податкові органи, то тепер це будь-який правоохоронний орган чи орган державної влади, якщо його право на отримання банківської таємниці передбачено законом. У той же час, законопроектом спеціально пропонується скасувати норму, яка передбачає необхідність зазначення в вимозі відповід-

ного органу на розкриття банківської таємниці підстав для отримання такої інформації.

Саме на суд як орган державної влади, що розглядає справи про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб відповідно до глави 12 розділу IV Цивільного процесуального кодексу України покладено обов'язок у кожному конкретному випадку оцінити нагальну суспільну потребу в розкритті такої інформації. Відповідно до ст. 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Як зазначено у Висновку Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань банківської таємниці (реєстр. № 3479 від 13 листопада 2015 року), запропонованими змінами банки зобов'язують розкривати інформацію щодо юридичних осіб та фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, яка містить банківську таємницю, органам державної влади та правоохоронним органам на їх письмову вимогу без рішення суду.

Крім того, законопроектом також встановлюється новий порядок розкриття банківської таємниці, а саме: інформація, яка містить банківську таємницю, розкривається банками:

- 1) на письмовий запит або з письмового дозволу відповідної фізичної особи;
- 2) за рішенням суду;
- 3) органам державної влади та правоохоронним органам на їх письмову вимогу у разі, якщо право на отримання інформації, що містить банківську таємницю, передбачено відповідними законами України у порядку встановленому цим та іншими законами України.

Водночас, проектом передбачається, що у разі неправомірного розголошення банком та/або третіми особами, у тому числі органами державної влади, їхніми посадовими та службовими особами, відомостей, що становлять банківську таємницю, що завдало матеріальної чи моральної шкоди клієнту, клієнт має право вимагати від банку та/або третіх осіб, у тому числі їх посадових та службових осіб, відшкодування завданих збитків та моральної шкоди.

29 жовтня 2014 року п'ятдесят одна країна світу підписали Багатосторонню міжурядову угоду для імплементації єдиного стандарту звітності Common Reporting Standard. CRS передбачає щорічний автоматичний обмін інформацією між фінансовими установами про рахунки фізичних і юридичних осіб. Інформація про такі рахунки спрямовуватиметься фінансовими установами країн, в яких такі рахунки відкри-

ті, податковим органам країни резидента фізичної або юридичної особи. Перші автоматичні обміни відбудуться в 2017 році, а в деяких країнах в 2018 році. Авторами Законопроекту пропонується ліквідувати інститут банківської таємниці для юридичних осіб і фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності з моменту прийняття цього проекту Закону Верховною Радою України та Національному банку України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом. Дійсно, поступова відмова від інституту банківської таємниці є загальноєвропейською тенденцією, усі провідні країни світу проводять боротьбу з міжнародним тероризмом, легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, Україна теж повинна адаптувати свою фінансову і податкову систему до нових міжнародних реалій. Але норми іноземного законодавства треба адаптувати до українських реалій і впроваджувати комплексно. Відкривати доступ до банківської таємниці органам державної влади та правоохоронним органам на їх письмову вимогу без рішення суду можна тільки після того, як держава дасть чіткі гарантії, що відомості не будуть незаконно використані посадовими особами і третіми особами. Ухвалення Законопроекту без побудови системи безпеки приведе до тінізації бізнесу, ударить по економіці і перекреслить усі зусилля держави по зниженню рівня готівкових розрахунків.

Л і т е р а т у р а

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань банківської таємниці № 3479 від 13.11.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf35111=57094.

2. Создается ощущение, что авторы намеренно стремятся к тому, чтобы любая информация о юридических лицах не могла считаться банковской тайной — А. Никитин, партнер ЮК FCLEX [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravo.ua/news.php?id=0051118>.